

USKRS

Uskrs ima toliko vidika, da u jednome razmatranju ne mogu govoriti o svima njima. Tu je tajna uskrsnuća, ustajanje iz groba, ustajanje u život. Tu je tajna ljubavi koja je jača od smrti. Ova ljubav koja pobjeđuje smrt postaje vidljiva kad se Isus kao Uskrsnuli obraća Mariji njezinim imenom. Ona u tome imenu osjeća da se Isusova ljubav koju je iskusila u susretu s njim proširila i preko smrti. Ni smrt ju ne može rastaviti od ove ljubavi. Uskrsnuće – tako nam je opisano u Ivanovu Evanđelju – stvara nov osobni i intiman odnos s Kristom. To postaje jasno kad Marija sada Isusa više ne naziva samo Rabbuni, nego: „Učitelju moj“. Isus je po uskrsnuću postao njezin osobni učitelj. Odnos prema Uskrsnulome zgusnut je na takav način da se više ne može ukinuti.

Ima i drugih slika koje opisuju tajnu Uskrsa. Tu anđeo odvaljuje kamen s groba, kamen koji nas blokira i zadržava od života. Uskrsnuće znači živjeti bez blokada, odbaciti verige koje nas drže zatočenima i iskusiti prostranstva i slobodu uskrsnuća.

Crkva je oduvijek čežnju, koju su drugi narodi upravljali k suncu, primjenjivala na Uskrsnuloga. Krst, Uskrsnuli, pravo je Sunce koje izlazi u uskrsno jutro i zauvijek odgoni svaki mrak i u našu tamu donosi svjetlo. Tako svako jutro postaje meditacija o tajni Uskrsa. Na Uskrs bi se moglo razmišljati o puno toga, o uskrsnoj pjesmi Aleluja, o tajni uskrsne svijeće, o uskrsnoj vodi i o tajni našega uskrsnuća koje se događa već za vrijeme našega života i koje nam dariva obećanje da ćemo i mi uskrsnuti na vječni život.

U ovoj uskrsnoj meditaciji želim se ograničiti na riječ „Pasha“ koju je Prva crkva prevela s „transitus“, prijelaz, prelazak prijeko. Crkva je preuzela židovski blagdan Pashe, a zatim mu je na temelju Isusova uskrsnuća dala samo novi smisao. Izraelski narod se na ovaj blagdan sjećao izlaska iz egipatskoga ropstva. Za narod je to bilo veliko Božje djelo spasenja da je svoj narod iz zemlje otuđenosti uveo u obećanu zemlju. I svatko se na ovaj blagdan trebao sjetiti toga izlaska kao da je sam bio tada prisutan. Već je židovski filozof Filon tumačio Izlazak alegorijski govoreći o izlasku duše iz tijela i trpljenja. Transitus, prelazak, važna je dakle važna slika za čovjekovo samonastajanje. Čovjek dolazi do svoga pravoga bića kad iz zemaljskoga svijeta prelazi u duhovni svijet, kad u sebi živi prelazak iz jednoga u drugi svijet.

U Ivanovu Evanđelju blagdan Pashe igra središnje značenje. Ivan tri puta govori o blagdanu Pashe. A pritom mu je uvijek na umu prelazak. Isus je neprestano u pokretu. On s neba prelazi na zemlju, iznutra prelazi van, odozgor dolje, sa zemlje k nebu. Pravi prelazak i iskorak događa se zatim u Isusovoj mucu i uskrsnuću. Tu Isus prekoračuje granicu smrti, tu on iz ovoga svijeta prelazi u svijet Očev.

Prva pripovijest koja je povezana s prelaskom pashe je ona o istjerivanju iz Hrama (Iv 2,13-22). U Hramu stanuje Bog. Ali njime su se razvaganili trgovci i mjenjači novca. Ivan s izgonom trgovaca iz hrama hoće pokazati u čemu se sastoji pravi prelazak: U Isusu u naše tijelo ulazi Bog. Naše tijelo je obećana zemlja. Ali to se tijelo mora najprije očistiti. Jer u njemu su se raširile bučne misli trgovaca i mjenjači novca koje se brinu jedino za to koliko je visok kod ljudi tečaj. I u našem tijelu su volovi, ovce i golubovi, nagonska i površna nastojanja i misli koje lete tamo-amo. Isus ulazi u naše tijelo da bi ono postalo hram Božji. Trgovačka kuća koja smo mi, mora prijeći u hram koji smo postali po Kristu. I zatim Isus tumači u čemu se sastoji pravi prelazak. Čovjek mora prijeći iz smrti u život. To se događa u vjeri. Tko vjeruje, već je iz smrti prešao u život (Iv 5,24).

Druga pripovijest s kojom je povezan blagdan Pashe je umnoženje kruha, na koje se nadovezuje euharistijski govor o kruhu (Iv 6). U Euharistiji nas Isus hrani na putu kroz pustinju u obećanu zemlju, u zemlju Božju. Euharistija je ono mjesto na kojemu su povezani nebo i zemlja, na kojemu se neprestano događa prelazak od zemlje k nebu. I Euharistija je jačanje za naš prelazak u božanski svijet. Jer naš put, isto kao i put naroda Izraela, vodi kroz pustinju. Sam Isus tumači tajnu svoga života na pozadini izlaska Izraelaca iz Egipta: „Ja sam kruh života. Očevi vaši jedoše u pustinji manu i pomriješe. Ovo je kruh koji silazi s neba: da tko od njega jede, ne umre“ (Iv 6,48-50). Isus je kao kruh s neba sišao na zemlju da nas na našem putu prelaska prati i jača i pokaže nam da je on sam taj prelazak. U njemu već imamo dijela na njegovu prelasku k Ocu.

Pripovijest o mucu Ivan započinje riječima: „Bijaše pred blagdan Pashe. Isus je znao da je došao njegov čas da prijeđe s ovoga svijeta Ocu“ (Iv 13,1). Muka i uskrsnuće je dakle stvarni Isusov prelazak u Božji svijet. Ovaj se prelazak već tijekom muke vrlo često opisuje. Isus prelazi potok Cedron i ulazi u noć. U vazmenoj noći ni jedan Izraelac nije smio napustiti grad Jeruzalem. Isus prekoračuje granicu, granicu Zakona, ali i granicu Jeruzalema. On ulazi u kaos, u tamu, da ju svojom ljubavlju promijeni. Isus je izišao u noć Getsemanija, u noć križa i u noć groba da ih rasvijetli svojim svjetlom.

Pripovijest o mucu neprestano je ulaženje i izlaženje. Isus ulazi u vrt. Kad Juda dolazi sa svojom četom, Isus izlazi k njima. Vrt je usred noći svijeta zaštićeni prostor, sveti prostor. Vojnici nemaju

pristupa. Isus dakle izlazi k njima. Ovo ulaženje i izlaženje nastavlja se u Pilatovu saslušavanju. Pilat saslušava Isusa u pretoriju. Židovi ne smiju ući da se ne bi za blagdan Pashe onečistili. Pilat ulazi neprestano u pretorij i iz njega izlazi k Židovima. Dva puta uzima Pilat i Isusa sa sobom. On, koji je unutra, koji je u Božjemu unutarnjem prostoru, izlazi. I Pilat govori: „Ecce homo – Evo čovjeka“. Pokazuje im onoga koji zaista utjelovljuje tajnu ljudskoga života. Drugi put predaje Pilat Isusa Židovima. Sada Isus nosi svoj križ i izlazi iz grada prema Kalvariji. Ondje na križu događa se pravi prelazak. Na križu se Isus proslavlja. Tu se Božja ljubav pojavljuje u svojoj punini. U prelasku u smrt Isus nam predaje svoj duh. Njegovo mrtvo tijelo biva skinuto s križa i doneseno u vrt u kojemu je grob „u koji još nitko ne bijaše položen“ (Iv 19,41), dakle ponovno sveto mjesto, Bogom zaštićen prostor.

Prva uskrsna pripovijest o kojoj nam pripovijeda Ivan, određena je temom puta. Marija iz Magdale kreće na put da potraži onoga koga ljubi njezina duša. Kad u grobu ne nalazi Isusa, trči natrag. A Petar i Ivan trče zajedno do groba. Ivan je kod ovoga jutarnjeg trčanja brži. I sada se događa neprestano ulaženje i izlaženje. Ivan se saginje, ali ne ulazi u grob. On vidi i vjeruje. Grob kao mjesto smrti postao je mjestom svjetla. Marija stoji vani i plače. Sada se i ona naginje u grob i u njemu vidi dva anđela. Okrene se i vidi Isusa kako stoji tu. Ali ga ne prepoznaje. Kad mu po treći put postavlja pitanje o Gospodinu, kojega su joj uzeli, Isus joj se obraća riječju Marijo. To je riječ ljubavi. Marija se sada još jednom okreće i govori: „Rabbuni, Učitelju moj“. Sada ga prepoznaje. Vrt groba postaje sada vrtom ljubavi. Uskrsnuće se događa u susretu. Kad se Isus obraća Mariji njezinim imenom, ona osjeća da je ljubav jača od smrti, da je u ovome trenutku iz područja smrti stupila na područje ljubavi. Ona je u vrtu ljubavi. Vrt smrti po Isusovu se uskrsnuću i po susretu s Marijom pretvorio u vrt ljubavi i u rajski vrt. Marija hoće Isusa čvrsto zadržati. Ali on joj odgovara: „Ne zadržavaj se sa mnom jer još ne uzidiš k Ocu.“ On svoj prelazak mora tek dovršiti. Uskrsnuloga ne možemo čvrsto zadržati. Ni vrt ljubavi i rajski vrt ne možemo čvrsto zadržati. Marija mora izići iz vrta, prijeći k učenicima i navijestiti im poruku da Isus uzlazi k Ocu, da on dovršava prelazak. U dovršenu Isusovu prelasku u uskrsnuću nebo i zemlja postaju međusobno jedno. Mi smo s Kristom već prešli iz smrti u život.

Marija izlazi k učenicima i naviješta im: „Vidjela sam Gospodina.“ To je uvjet da se vrt groba pretvori u ljubavni i rajski vrt. Smijemo se pouzdati u to da usred svijeta u kojemu smo, uvijek iznova gledamo Uskrsnuloga, u ljudskome licu, u ljepoti stvorenja, u riječi koja dodiruje naše srce, u tišini, u Euharistiji. Tada je mjesto na kojemu stojimo mjesto prelaska. Tada se za nas događa pasha, prelazak iz ovoga svijeta u drugi. Tada drugi svijet ulazi u nas. Tada stojimo ondje gdje jesmo, u vrtu ljubavi i u rajskome vrtu.

Povežemo li pripovijest o Uskrsu s druge dvije pripovijesti o Pashi, tada stoji: u našem tijelu, u nutarnjemu prostoru tišine, na dnu naše duše, ondje je vrt ljubavi i rajski vrt raja kad se susretnemo s Uskrsnulim, kad nas on dodirne riječju ljubavi ili kad gledamo njegovo lice. Euharistija je oboje: Ona je okrjepa za naš prelazak iz ovoga svijeta u drugi, onostrani svijet Božji. Ona je hrana i piće na našem putu kroz pustinju ovoga svijeta. Ali Euharistija je ujedno i mjesto prelaska. Tu Božji svijet ulazi u naš zemaljski svijet i naš zemaljski svijet prelazi u Božji svijet. Tako se događa pasha, prelazak. Ona se događa uvijek iznova. Uvijek se iznova pretvara ono mjesto na kojemu jesmo u mjesto Božje, sve dok ne izvršimo konačan prelazak, transitus, u Božju slavu. Ondje ćemo onda biti zauvijek u vrtu ljubavi i u rajskome vrtu.

Ima puno puteva da usred našega života doživimo pashu, prelazak. Priroda nam u uskrsno vrijeme pokazuje prijelaz iz smrti u život. Sukob koji se riješi, iskustvo je prelaska. Tišina je za mnoge mjesto na kojemu njihov svijet prelazi u svijet Božji, na kojemu oni iz smrti prelaze u život jer se u ovoj tišini susreću s Kristom. Liturgija je za druge mjesto prelaska. Tu nebo i zemlja postaju jedno. U liturgiji upravo postoje procesije u kojima se vježba prelazak. U procesijama naposljetku idemo za Kristom koji pred nama ide na putu k Ocu. Istočna je crkva neprestano ulaženje i izlaženje, o kojemu govori Ivan, ne samo u Muci nego i u pripovijestima o uskrsnuću, uzela u liturgiju. Tu svećenik uvijek iznova ulazi u sveti prostor i zatim izlazi k vjernicima. I sam naš život je naposljetku neprestano ulaženje i izlaženje. U tišini, u molitvi, u liturgiji ulazimo u sveti prostor Božji i uvijek iznova izlazimo u svijet. Srednjovjekovna Crkva je o ovome ulaženju i izlaženju, toliko karakterističnome za blagdan Pashe, meditirala pri prelasku praga, recimo kad se prekrizilo blagoslovljenom vodom prije nego se napustilo kuću i kad se opet u nju vraćalo. Kršćani srednjega vijeka još su znali da je naš život neprestani prelazak od svetoga u svijet i od svijeta u sveto.

Za mene je mistika važno mjesto na kojemu iskusujem prelazak. Joachim Berendt, poznati glazbeni kritičar, napisao je knjigu pod naslovom „Prijeći prijeko“. U njoj opisuje glazbene komade koje su veliki skladatelji stvorili prije svoje smrti. Za njih je posljednja glazba uvijek prelazak. Berendt opisuje: „Možda je upravo glazba medij 'prelaska'“ (Berendt 15). I citira mit o Orfeju koga su već rani crkveni oci primjenjivali na Isusa: „Orfej mora 'prijeći' da ljubljenu – ljubav -, koja je već 'ondje' opet nađe i vrati natrag“ (Isto 17). Kad slušamo glazbene komade skladateljâ koji su već „prešli onamo“ i u

nama se događa prelazak. Tada Božji svijet ulazi u naš svijet. I naša duša ulazi u svijet Božji, u svijet uskrsnuća, u svijet vječnoga života.

POTICAJI ZA DAN

Kod razmatranja uskrsnoga otajstva ograničio sam se na pojam pashe, prelaska. Zato te želim i pozvati na vježbanje u vezi s ovom temom.

1. Prvi put vježbanja prijelaza jest hod. Načini uskrsnu šetnju kojom se zanosio već Goethe. Prođi krasnom prirodom koja posvuda procvjetava, koja iz smrti prelazi u život. I pri svakome koraku razmatraj o sebi. Svaki korak je prelazak. Dodiruješ zemlju i ponovno se dižeš. Svaki hod je prelaženje u drugi svijet. Pjesnik romantike Novalis shvatio je to kad pita: „Kamo idemo? – Uvijek kući.“ Svakim korakom idemo naposljetku prema posljednjemu domu. Svaki korak je prelaženje u Božji svijet. Ovdje smo hodočasnici koji se ne mogu usidriti zauvijek. Mi smo putnici koji smo s Isusom, božanskim Putnikom, na putu prema Ocu, na putu iz smrti u život.
2. Slušaj na Uskrs svjesno uskrsnu glazbu: ili uskrsni dio iz „Mesije“ Georga Friedricha Händla ili pak „Uskrsni oratorij“ Johanna Sebastiana Bacha, ili „Exultate, jubilate“ Wolfganga Amadeusa Mozarta. I dopusti da utoneš u glazbu. Možda tada osjetiš kako prelaziš u jedan drugi svijet. Upravo Aleluja iz Händlova „Mesije“ bilo je za skladatelja – kako to opisuje Stefan Zweig u „Zvezdanim trenucima čovječanstva“ – uskrsnuće, prelazak iz bolesti i potištenosti u novu životnost i životnu radost. I prvi slušatelji u Engleskoj su to osjetili. Spontano su ustali dok je ovaj divni zbor odzvanjao. Daj se podići ovom glazbom da ustaneš i uspravan ideš u život, u sigurnost, da je život, da je ljubav jača od smrti.

MOLITVA

Uskrsnuli Gospodine Isuse Kriste, daruj mi danas udio na tvome Uskrsnuću. Uzmi me za ruku i izvedi iz groba moga straha i moje potištenosti, iz groba moje tame i moga očaja. Oslobodi me veriga koje me sputavaju. Pošalji mi svoga anđela da on odvali kamen koji me sprječava i hoće me zadržati u grobu. Uvedi me u prostranstva i slobodu tvoga uskrsnuća. Prati me pri prekoračivanju iz ovoga svijeta u tvoj svijet. Daj mi uvijek iznova već sada prelaziti u svijet Uskrsnuća, da ovaj svijet sa svojim zakonima ne bi nada mnom više imao nikakve vlasti. Ispuni me svojim Duhom da bi, kao i tvoji učenici, postao vjerodostojnim svjedokom tvoga uskrsnuća u ovome svijetu, da i po meni drugi ljudi budu uspravljeni i s tobom uskrsnu u pravi život, u život ljubavi i slobode. Ispuni me danas, na Uskrs, sve više svojom ljubavlju, koja je jača od smrti, jača od sukoba koji me sapinje, jača od ukočenosti koju u sebi osjećam, jača od izvanodnosnosti zbog koje trpim. Daj mi na Uskrs ustati pun pouzdanja u život koji si mi namijenio ovdje, u vječni život koji ni smrću ne može biti razoren, jer već sada ima dijela na tvome uskrsnuću. Amen.